

uheldige forenklinger, udeladelser og omtrentligheder, sprogligt, formelt og indholdsmæssigt – til at lade begge versioner blive hos Gad, hhv. Bonnier.

Der eksisterer imidlertid en sørgelig risiko for, at Gad med denne udgivelse sætter sig på et reelt, men dog begrænset marked, med en bog hvis oversættelse vi godt kunne have været foruden. Det fortrøstningsfulde håb må være, at danske, SU-pressede studerende omhyggeligt overvejer deres bogindkøb og vælger et værk, der kan tjene dem bedre.

Knut Anton Bockman

Kritik af den økonomiske fornuft

Carsten Fenger-Grøn og Jens Erik Kristensen (red.): *Kritik af den økonomiske fornuft*, Hans Reitzels Forlag 2001, 296 sider, 225 kr.

Det er nu en gang vilkåret for anmeldelser i Slagmark, at de først bliver trykt flere måneder efter udgivelsen. Det gør som regel ikke så meget, enten fordi der er tale om meget snævre udgivelser som ikke vækker nogen synderlig opmærksomhed i den brede offentlighed eller også fordi Slagmark ikke har de samme form- og omfangsmæssige begrænsninger som aviserne, som vi derfor heller ikke føler anledning til at forholde os til, når de har været tidligt ude. I dette tilfælde er det imidlertid vanskeligt at abstrahere fra den opmærksomhed som Carsten Fenger-Grøn og Jens Erik Kristensens anto-

logi Kritik af den økonomiske fornuft har fået. Den har været anmeldt i de landsdækkende aviser umiddelbart efter udgivelsen, den har været genstand for adskillige radioprogrammer og den har sågar været diskuteret i debat- og nyhedsprogrammer på de landsdækkende TV-kanaler, hvor flere af bidragsyderne har været inviteret i studiet. Det er mildt sagt uvant for en udgivelse båret af idéhistorikere, og det er derfor i sig selv nogle overvejelser værd, hvordan det nu kan gå til.

To grunde ligger lige for. Dels den velgennemtænkte tilrettelæggelse af antologien, der viser sig gennem bidragydernes meget forskellige indfaldsvinkler og personlige baggrunde, og dels ved selve emnets aktualitet og relevans. Hvad angår tilrettelæggelsen er det meget forudsigeligt, hvilken skæbne udgivelsen havde fået, hvis man havde begrænset sig til bidrag fra idéhistorikere og andre humanister. Så havde man højst kunnet gøre sig håb om nogle få mavesure anmeldelser, der udtrykte slet skjult irritation over disse idéhistorikeres evindelige trang til at blande sig i vidensfelter, de ikke har forstand på (hvilket vi da også kan finde et eksempel på i weekendavisen med et venstrehåndsarbejde af Frede Vestergaard). Nu valgte udgiverne i stedet et meget bredt forum af bidragsydere, der også omfatter politologer, teologer og – selvfølgelig – økonomer. Den sidste gruppes autoritet er endda styrket af at indbefatte en tidligere og en nuværende økonomisk overvismand [han er i mellemtiden gået af, red.], og netop denne autoritet er utvivlsomt hovedårsagen til den

opmærksomhed bogen har fået.

Mon ikke Fenger-Grøn og Kristensen har været bevidste om det fra starten af. Det er et strategisk scoop, der i sig selv udtrykker den ironiske og kritiske distance til selvforståelsen i den fremherskende økonomiske teori og dens status i den politiske offentlighed som er antologiens ene hovedærinde. Dels fordi begrebet 'vismand' i indledningen afsløres (for os der er for unge til at huske det) som en vittighed, der først blev brugt til at ironisere over vismandsinstitutionen, men siden gled ind i sproget som en selvfølgelighed – ikke ulig de selvfølgeligheder som den økonomiske teori selv er så rig på. Men også fordi de to vismænd faktisk præsenterer nogle bidrag, der reflekterer kritisk over samme selvfølgeligheder. For Niels Kærgårds vedkommende ved at sammenligne Løgstrups etiske fordring med egeninteressen hos Homo Oeconomicus, som han nødvendigvis ville have som nabo eller svigersøn. Og for Karsten Laursens vedkommende ved en filosofisk refleksion, der afslører nogle af økonomiens abstrakte grundantagelser om nytte, præferencer, velfærd, rationalitet og marked som tidsbestemte, ubestemte eller decideret uholdbare.

Med de statsautoriserede vismænds bidrag er vejen banet for antologiens andet hovedærinde: "At ansprende til en konstruktiv, tværvidenskabelig diskussion af samfundets rette indretning" (indledningen, s. 48). Bag denne ambition finder man en række analyser og diagnoser, der rammer lige ind i et behov for kritisk refleksion, som har gæret længe i relativ ubemærket-

hed under trykket fra den herskende dagsorden. Denne dagsorden består dels af den neo-klassiske økonomiske teoris dominans i bestræbelserne på at udforme den 'nødvendige' politik, dels i den deraf afledte neoliberalistiske markedsfilosofi. Opgøret med forestillingen om den nødvendige politik føres via en kritik af økonomiens videnskabelige selvforståelse, der er blevet til på baggrund af et videnskabsideal hentet fra fysikken og en formaliseringsproces efter matematiske modeller. I indledningen fremhæves den økonomiske fornufts regime igen og igen som illegitimt og historisk betinget, og disse pointer udfoldes i bidragene fra en række forskellige vinkler: etik- og religionshistorisk af Jan Lindhardt, teorihistorisk af Carsten Fenger-Grøn, sociologisk af Mads P. Sørensen og samtidssociologisk af Jens Erik Kristensen for blot at nævne nogle.

Man mærker en tydelig indebrændthed i flere af bidragene, og det er meget forfriskende at se, hvordan den forløses i en til tider ligefrem aggressiv tour de force mod den herskende dagsorden. Det er tydeligst i Fenger-Grøns hudfletning af den økonomiske teorihistories systematiske forvrængninger af forbilledet Adam Smith og i Anders Lundkvists fornyede forsvar for en demokratisk socialisme som alternativ til neoliberalismen. Man behøver nu heller ikke at være socialist for at være godt træt af den tilbagevendende og ulideligt selvretfærdige neoliberalistiske tolkning af murens fald som historiens dom over socialismen, der følgelig beviser liberalismens ret som den sande lære. Ikke

mindst fordi denne populære og retorisk smarte tolkning paradoksalt nok tager sin forhadte modparts historiefilosofi til indtægt, samtidig med at den promoverer en markedslære, der bygger på illusionen om en statisk ligevægt. Det er ikke mindst på denne baggrund, at antologien udfylder et rum, som har været støvet til længe nok.

Henrik Borup Nielsen

Psykiatriens historie til revision

Edward Shorter: *Psykiatriens historie – fra asyl til Prozac*, Munksgaard 2001, 392 sider, 398 kr.

Den anerkendte canadiske historiker Edward Shorter har fået oversat sit seneste værk *A History of Psychiatry – From the Era of the Asylum to the Age of Prozac* fra 1997 til dansk under titlen *Psykiatriens historie – fra asyl til Prozac* på forlaget Munksgaard, der står for en stor andel af de danske udgivelser inden for det psykiatriske felt. Desværre har Munksgaard i forbindelse med udgivelsen af den danske oversættelse valgt helt at udelade det omfattende noteapparat og indeks (ca. 100 sider), som den amerikanske originaludgave var forsynet med. Dermed bliver den noget amputerede danske udgave af værket temmelig ubrugelig som arbejdsredskab.

Bogens forfatter, Shorter, er i forvejen nok mest kendt for sin meget roste fremstilling af den moderne families historie i *The Making of the*

Modern family fra 1975. I hans nyeste værk er det dog en noget anden historie, han fortæller, hvilket afspejler, at han siden hen er blevet professor i medicinhistorie på University of Toronto. Som Marc Micalé og Roy Porter skrev i bogen *Discovering the History of Psychiatry* fra 1994, repræsenterer psykiatriens historie højst sandsynligt et af de mest kontroversielle kapitler i den moderne medicins historie. Ikke blot har den udgjort den del af den moderne medicin, som har været gjort til genstand for den største eksterne kritik, men nok også den del, der har været præget af de mest synlige interne konflikter. Især de sammenhængende spørgsmål om ætiologi (læren om sygdomsårsager) og terapi og deres mangartede begrundelser inden for en idéhistorisk horisont, der kan beskrives som forskellige variationer over sjæl-legeme-dualismen eller psyke-somadualismen, kan siges at have haft betydning for disse kontroverser. Ifølge værket *Psykiatriens historie* har psykiatrien således overordnet set været splittet imellem opfattelser af årsager til og behandling af psykiske sygdomme, der enten har været forankret i psykosociale eller i biologiske aspekter ved menneskets tilværelse. Shorters ambition er nu ikke blot at foretage en historisk beskrivelse af dette skisma. I stedet skal hans værk ses som et aktivt indspil i den fortløbende diskussion om psykiatrien og karakteren af dens genstandsfelt.

I første omgang placerer Shorter sig således midt i psykiatriens interne kontroverser ved at lægge afstand til især den psykodynamiske